

УСНИЙ НАРАТИВ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ХАРАКТЕРУ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМА ДЕФІНІЦІЇ

Назарій СЛОБОДЯН

*магістр філології, здобувач ступеню доктора філософії
Тернопільського національного педагогічного університету*

імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ORCID: 0000-0001-6117-3958

nazariy.sln@gmail.com

У статті розглянуто основні вектори дослідження наративу. Зазначено, що завдяки своїй універсальності усна оповідь стала об'єктом дослідження низки соціально-гуманітарних дисциплін, як то історія, психологія, лінгвістика, фольклористика та ін. Кожна із цих дисциплін виробила чи формує свою методологічну базу дослідження сюжетних текстів, які оприявнюють не лише індивідуальний досвід людини, а й, що є важливим, відтворюють колективний досвід, у якому синтезувалися загальнокультурна та комунікативна інтенції оповідача.

Метою статті є аналіз досліджень у сфері сучасних гуманітарних наук, для яких плідним матеріалом щодо вирішення широкого спектру проблемних питань став наратив, а також з'ясування сутності його дефініції.

Окреслено універсальність самої розповіді, або ж наративу, та простежено, як це підтверджується студіями відомих вітчизняних та зарубіжних учених, які провадять свої дослідження не тільки у сфері філології, а й є актуальним серед представників інших дисциплін. Зазначено, що міждисциплінарність наратології та об'єкта її дослідження – наративу – підтверджується філософською наукою, за якою наративи розглядаються як механізми організації людського досвіду, вони є локальними в силу історичних шляхів їх сприймання та володіють соціальною інструментальністю і прагматичним потенціалом. Удалося з'ясувати, що в психоаналітичній терапії усні оповіді дають змогу вивчати комунікативно важливі індивідуальні випадки з життя людини для конструювання певних типових моделей психічних структур. Як свідчать результати, важливим у дослідженні наративів стає лінгвістичний потенціал, адже з мовознавчої перспективи вони розглядаються як спосіб репрезентації минулого досвіду та є еквівалентами поодиноких мовних актів. У такий же спосіб знаходить свій вияв усна історія та фольклористика, проте слід наголосити, що об'єкт їхніх пошуків – історії про пережите – інтерпретуються з різних ракурсів: для істориків важливим є з'ясувати за допомогою джерел інформацію про певні події минулого, а фольклористи, працюючи у сфері антропології культури, простежують прояви світогляду та певні пити культур.

Ключові слова: *наратологія, наратив, міждисциплінарність, дефініція, об'єкт дослідження.*

ORAL NARRATIVE: THE INTERDISCIPLINARY NATURE OF RESEARCH AND THE PROBLEM OF DEFINITION

Nazarii SLOBODIAN

Master of Philology. Ph. D. candidate

Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University of Ternopil

2 Maxyma Kryvonosa str., Ternopil

ORCID: 0000-0001-6117-3958

nazariy.sln@gmail.com

The article is dedicated to the investigation of the principal vectors of narrative. Being universal phenomenon, the oral narrative has become the object of research in a number of social and humanitarian disciplines such as history, psychology, linguistics, folkloristics, etc. Moreover each of these disciplines has already developed or it is forming its own methodological base for the narrative text studying which reveals not only the individual experience of a person, but, what is more, it reproduces the collective experience in which the general cultural and communicative intentions of the narrator were synthesized.

The aim of this article is to analyse the peculiarities of the narrative as the important thing for solving a wide range of problematic issues and to establish the essence of its definition.

The universality of the story itself or the narrative is defined in this work. The author outlines and confirms his summarising based on the studies of famous Ukrainian and foreign scholars who conduct their investigations either in the field of philology or the researches of other scientific disciplines. The interdisciplinary nature of narratology and the object of its research – narrative – is confirmed by philosophical science according to which narratives are considered as human experience organizing mechanisms. They are local due to the historical ways of their reception as they are characterized by social instrumentality and pragmatic potential.

The research shows that as a means of psychoanalytic therapy, oral narratives can be treated as a part for studying communicatively important individual cases of a person's life with further constructing typical mental structure models. The linguistic potential is highlighted as the important thing in the narrative studies. The results show that from a linguistic perspective the linguistic abilities are considered as a way of representing past experience and are equivalents to individual speech acts.

In the same way, oral history and folklore studies find their expression, but it should be emphasized that the object of their research – stories about experiences – are interpreted from different perspectives: for historians it is important to find out information about certain events of the past with the help of sources, and folklorists, working in the field of cultural anthropology, trace the manifestations of worldview and certain types of cultures. Furthermore, oral story and folklore study are represented in the same way of their expression. It should be emphasized that the object of their researches – stories about life experiences – are interpreted from different perspectives. Historians focus on finding out the information about certain events of the past based on the factual knowledge. Folklorists, working in the field of cultural anthropology, draw their attention to the manifestations of worldview and certain types of cultures.

Key words: *narratology, narrative, interdisciplinarity, definition, object of research.*

Постановка проблеми. В останні десятиліття актуальності набувають розвідки, у яких висвітлюється понятійний апарат сучасної філологічної науки. Однією з таких наукових сфер є наратологія, проблеми якої, зокрема її системного аналізу, специфіки функціонування оповідача, типології наратора тощо, часто стають предметом дослідження науковців. Важливими у цьому річизі є напрацювання українських наратологів, чий наукові дослідження так чи інакше присвячені теорії оповіді, зокрема Л. Мацевко-Бекерської, І. Папуші, І. Бехти, Т. Кушнірової, Д. Капленко, В. Сірук та ін.

Український дослідник Ігор Папуша наголошує на важливості напрацювань у наратології для сучасної гуманітаристики. Він зазначає, що «нратологія може також забезпечити аналітичний критерій для усіх дисциплін, які займаються «текстами» в найширшому значенні цього слова: літературними і нелітературними, писемними і усними, словесними і несловесними. Бо ж нарація присутня не лише в літературних, міфологічних чи релігійних текстах. Вона також є у щоденному спілкуванні, будь воно усним чи письмовим, словесним чи несловесним» [1, с. 29].

Уперше в українській фольклористиці до аналізу усного наративу як форми реалізації людського досвіду звернулася О. Лабащук, яка розглядала усний автобіографічний наратив як форму виявлення і трансляції значимих культурних символів [2].

Сучасні дослідники народної прози часто акцентують на тому, що наративні тести стали предметом вивчення багатьох сучасних гуманітарних наук. Зокрема, дослідниця фольклору про Першу та Другу світові війни Оксана Кузьменко стверджує, що «як об'єкт дослідження усні оповідання, автобіографічні оповіді у формі меморатів, фабулатів чи переказів, які входять у силове поле терміна «фольклорний наратив», стали плідним матеріалом для вирішення широкого спектру проблемних питань соціологів, істориків, етнологів, етнопсихологів, лінгвістів. Очевидно, що кожна з дисциплін виробила чи формує свою методологічну базу дослідження сучасних сюжетних текстів, які належать не тільки індивідуальному досвіду особи, але, головне, є відтворенням (або творчим повторенням) досвіду колективного, у якому синтезувалися загальнокультурна та комунікативна інтенції оповідача» [3, с. 286].

Метою статті є спроба окреслення міждисциплінарного характеру усного наративу та узагальнення сутності його дефініції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Універсальність власне розповіді, або ж наративу, підтверджується словами основоположника структурної наратології Роланда Барта, який стверджує: «Процес розповідання у практично необмеженій різноманітності форм існує всюди, у всі часи, у будь-якому суспільстві люди різної, якщо не сказати протилежної, культури спільно дослухаються до одних і тих самих розповідей: розповідання ігнорує різницю між високою та масовою літературою, долаючи національні, історичні та культурні бар'єри, воно присутнє у світі, як саме життя» [4, с. 387].

Витоки дослідження наративу беруть свій початок ще з другої половини ХІХ ст., коли виникла німецькомовна теорія нарації. У Німеччині дискусії щодо проблем розповідної теорії викликали праці Отто Людвіга і Фрідріха Шпільгагена, які зосереджувалися на проблемі романної техніки; пізніше значним досягненням стала праця Кьоте Фрідеман «Роль розповідача в романі», у якій роман розглядався не як окремий жанр, а як складова частина епічного жанру. Варто наголосити, що для усіх епічних творів спільним є присутність розповідача, який не співпадає з емпіричним автором [5]. На думку І. Папуші, «теоретичне розрізнення наратора і емпіричного автора є одним із найбільших досягнень розповідної теорії. Ці нововведення в термінологічній системі призвели до того, що мистецтво нарації представлялося відтепер як загальний термін для усіх епічних форм» [5, с. 33].

Питання наратології розглядалися представниками структуралістичного напрямку (К. Леві-Строс, Р. Барт, Ж. Женетт), а сам термін «наратив» був запропонований відомим французьким філософом, семіотиком та структуралістом Ц. Тодоровим. Тоді ж зі зміною лінгвістичної парадигми на прагматичну, яка відбулася у другій половині ХХ ст., сам наратив почав розглядатись ученими як продукт комунікативної діяльності, і, як наслідок, значно розширився спектр досліджень, об'єктом яких стали усні оповіді, історії, автобіографічні наративи [6, с. 93].

У полі зору опинилася наратологія як наука, котра під впливом когнітивно-дискурсивної парадигми продемонструвала здатність до «структурування знання про певні події у «реальному» світі відповідно до певних когнітивних механізмів і моделей породження, прийняття та репродукції» [6, с. 93]. Під впливом цього ракурсу дослідження змінився, і наратив стали розглядати скоріше як спосіб, інструмент та форму організації мислення. «Оскільки наратив є ключем для виявлення специфічно наративних способів осмислення світу та індивідуальної репрезентації цього світу оповідачем, він став об'єктом досліджень наук, що шукають відповіді на проблеми, пов'язані з людським буттям» [6, с. 94].

У зв'язку з викладеним вище необхідно зазначити, що наратив як об'єкт дослідження має широко виражений інтердисциплінарний характер, адже після появи так званого «наративного повороту» в ХХ ст. термін «наратив» опинився у центрі уваги не тільки серед дослідників-філологів, а й серед представників багатьох соціально-гуманітарних та природничих дисциплін, як-от історія, психологія, правознавство, антропологія та ін. Представники наратології (Дж. Принс, Ж. Женетт, Ш. Римон-Кеннан) обґрунтовують феномен значного поширення наративних досліджень тим, що власне розповідь є невід'ємною частиною людського існування, адже акумулюється не тільки в художній творчості, а й у повсякденній комунікації.

Сучасна філософська традиція вбачає співвідношення «людина/світ» у тому, як суб'єкт описує це за допомогою мовленнєвих форм, які розкривають певні особистісні причини його поведінки. Саме тут ми можемо говорити про соціальні та індивідуальні практики, які завдяки наративу трансформуються і виражаються через відповідну форму та сенс, при цьому вибудовуючи досвід індивідуума

темпорально та логічно. Французький філософ Жан-Франсуа Ліотар у своєму дослідженні «Випробування постмодерном», розглядаючи питання щодо знання, його стану та моделей легітимізації у постмодерну епоху, а також різні типи мовленнєвих ігор та їх прагматику, акцентує на тому, що наративи оприявлюються як механізми організації людського досвіду, локальні в силу історичних шляхів їх сприймання, володіють соціальною інструментальністю та прагматичним потенціалом [7]. Один із підходів до визначення терміна «наратив» представлено в працях Й. Брокмейєра, який крізь призму філософії дає дефініцію наративу, як «не просто новий емпіричний об'єкт аналізу ... але й новий теоретичний підхід, новий жанр у філософії науки», а наративний поворот для вченого – це «частина значних тектонічних зсувів у культурологічній архітектурі знання, що супроводжують кризу модерністської епістемі» [8, с. 177].

На думку німецького дослідника теорії оповіді Вольфа Шміда, сучасна наратологія розглядає процес формування наративу як результат послідовних змін. Таку модель наративної трансформації вчений пропонує називати породжувальною, адже вона репрезентує певні логічні процеси. Важливим залишається виявлення низки операцій, на основі яких відбувається зміна початкового матеріалу. Автор зазначає: «Завдання породжувальних моделей полягає у відособленні наративних операцій, які трансформують початковий матеріал, що міститься у розповідному творі, у доступний спостереженню кінцевий продукт, тобто в розповідний текст, а також у тому, щоб відтворити логічну послідовність проведених операцій» [9, с. 138]. На схожій концепції ґрунтується наративна психоаналітична терапія, з якої впливають два визначення наративу: перше і ширше – наратив як процес творення історії, розповіді загалом; друге і вужче – наратив як конкретна, чітко окреслена форма розповіді.

Одним із головних методів дослідження у психоаналітичній терапії є «кейс-наратив». Специфікою цього методу є вивчення комунікативно важливих індивідуальних випадків у житті людини для конструювання типових моделей психічних структур. Варто підкреслити, що тут наратив виступає певним засобом для конструювання власного життєвого досвіду, водночас оприявлюючи емоційний стан людини.

За Р. Францозі, у психоаналітичній терапії існує два підходи до класифікації наративів:

1) прагматичне трактування, яке виділяє важливість контексту у формуванні наративу (процес розповіді історії на психотерапевтичному сеансі зумовлюється відносинами «психотерапевт – пацієнт»;

2) афективно-оціночний підхід, який розглядає унікальність кожної розповіді в тому, що виконавець наративу пропонує слухачам прийняти і розділи його точку зору.

Тут потрібно зауважити, що чим складніша структура наративу, тим вірогідніше, що автор відмовиться від простої хронологічної побудови на користь розповіді з афективно-оціночним компонентом, який, своєю чергою, вимагатиме від виконавця достатнього рівня наративної компетенції. Вона розвивається з віком, і з цього випливає те, що «1) співвідношення оціночного і розповідного

компонентів змінюється на користь першого за рахунок другого (збільшується кількість специфічних оціночних висловлювань); 2) відбувається певна трансформація історії, вона стає довшою, а сюжет ускладнюється; 3) стають звичними пряма та непряма мови» [10, с. 533].

Говорячи про лінгвістичну парадигму, можна впевнено стверджувати, що саме ідеї Ф. де Сосюра заклали підвалини для виникнення структуралістичної революції (К. Леві-Строс, М. Фуко, Р. Барт, Ж. Лакан), яка, своєю чергою, спричинила зміну напряму самої лінгвістики – від історичної та описової до теоретичної та формалізованої.

Засновник структурної антропології К. Леві-Строс застосував інструментарій лінгвістики для аналізу соціальних відносин, зробивши, таким чином, «лінгвістичну аналогію» дієвою щодо антропологічного аналізу соціального поведіння. Учений був першим, хто здійснив структурний аналіз наративу: міфи варто розглядати як варіації декількох важливих тем, котрі можна класифікувати як певні універсальні структури. Релевантним у цьому К. Леві-Строс уважав не наративне наповнення, а універсальні ментальні операції щодо класифікації та організації реальності [11].

Необхідно зазначити, що саме з концепцій структуралізму виник новий напрям – наратологія, у рамках якої вивчення наративу призвело до появи цілого спектру наратологічних теорій, серед яких: діалогічна теорія наративу (М. Бахтін), теорія «нової критики» (Р. Блекмер), психоаналітична теорія (К. Берк, Ж. Лакан), теорія герменевтики та феноменології (Р. Інгарден, П. Рікер), структуралістична та семіотична теорія (К. Леві-Строс, Р. Барт, Ц. Тодоров, Ж. Женетт), теорія рецептивної естетики (В. Ізер, Г. Яусс), постструктуралістські теорії та теорія деконструктивізму (Ж. Дерріда, Р. де Манн). Через це доволі важко говорити про наратологію як цілісну науку, проте можемо окреслити об'єкт дослідження вищеперелічених теорій – це наратив і спроба визначити фундаментальні принципи розповіді. Сам наратив у контексті цих теорій розглядається як особлива епістемологічна форма, за якою реальність може бути осягнутою людиною тільки через розповідь, через історію. Американський лінгвіст Вільям Лабов подав своє визначення терміна «наратив» з мовознавчої перспективи, яке досі в наукових колах вважають класичним: «Наратив – це один зі способів репрезентації минулого досвіду за допомогою послідовності впорядкованих речень, що передають тимчасову послідовність подій ... наративи функціонують як еквіваленти поодиноких мовних актів, таких як відповідь, висловлювання прохання, претензії тощо»

[12, с. 3]. Згідно з автором дослідження, необхідними лінгвістичними ознаками наративу є:

- 1) наявність підрядних речень, що відповідають за часову побудову розповіді;
- 2) дія відбувається в минулому часі;
- 3) присутність структурних компонентів-орієнтирів (опис місця та часу дії);
- 4) оцінка/ставлення автора до того, що відбувається [12, с. 5].

Досліджуючи міждисциплінарний характер наратології, доречно буде зазначити, що ще однією наукою, об'єктом дослідження якої часто стає наратив, є

усна історія. Проте тут варто з'ясувати певну специфіку, якою наділена ця наука, адже під цим поняттям розуміємо широке коло дослідницьких практик, якими вчені послуговуються сьогодні. Варто акцентувати на тому, що фіксація усної історії стає історичним документом, який дає змогу аналізувати та інтерпретувати минуле не тільки як воно відбулося, а й як воно впливає на сучасність та як людська суб'єктивність проявляється у різноманітних вимірах [2, с. 11]. Саме тому усні історії про пережите стають для істориків об'єктом пошуків відповіді на ті чи інші питання у площині історичного минулого, а для фольклористів, наприклад, важливим є сфера антропології культури, де можна чітко простежити прояви світогляду та типи культур.

Й. Рюзен так визначає основні характеристики наративного підходу в історії: а) ретроспективність (розгляд подій минулого через призму сьогодення та майбутнього); б) перспективність (залежність історичної оцінки подій від світогляду історика); в) вибірковість (підбір релевантної інформації); г) специфічність (вплив історичного знання на формування ідентичності); ґ) комунікативність (вплив культурного дискурсу на історичне знання); д) фіктивність (залежність історичних інтерпретацій від соціальних умов, у яких вони відіграють роль орієнтира в практичному житті) [13].

Якщо розглядати теорію оповіді в контексті фольклористичних студій, слушною є думка сучасної дослідниці фольклору О. Лабащук, яка вважає, що «вживання терміну «нарратив» дає змогу уникати жанрових визначень окремого фольклорного твору чи сюжету, що особливо актуально у тих випадках, коли принципово неможливо атрибутувати фольклорну прозу, яка виконується у «меморатній конвенції». Існує декілька підходів до виділення нарративу і визначення мінімальних ознак нарративності. Найбільш прийнятним є підхід, коли нарративом вважають тексти, які мають часову структуру і містять зміну ситуації» [2, с. 29].

Особливість усного нарративу визначається в тому, що автор і наратор поєднуються в одній особі. Проте тут варто акцентувати на відмінності фольклорних і літературних текстів щодо відношення їх до дійсності та особливостей наратування. Розвиваючи цю тему, українська дослідниця Лілія Давидюк у статті «Наративний дискурс усних неказкових оповідань» стверджує, що «нарація фольклорних творів презентує способи структурування народного досвіду, що визначається насамперед епічною позицією творця-оповідача щодо комунікативно реалізованих подій» [14, с. 16].

Як зазначено в літературознавчому словнику-довіднику, нарратив – об'єкт та акт повідомлення про справжні чи фіктивні події, здійснюваний одним (кількома) наратором, адресоване одному (кільком) наратору [15, с. 476].

Одним із засадничих питань у дослідженні усних нарративів є розмежування нарації та нарративу. Нарация – це те, що зазвичай має синонімічне значення до слова «розповідь». Згідно з концепцією Мартінеса, нарація – це «репрезентація подій + х», тобто рекапітуляція (минулої) події, яка, окрім їх репрезентації, включає у себе стилістичні, риторичні та нарративні властивості. Нарация – це

структура, у якій хтось розповідає щось іншій людині [16, с. 180]. Такий процес може відбуватися усно та віч-на-віч, але також у різний час (наприклад, за допомогою аудіо-, відеозапису тощо) і письмово (у цьому разі особи, які розповідають історію, є оповідачами та водночас авторами).

За «Наратологічним словником» Джералда Принса нарація має чотири значення:

1) наратив; дискурс, що представляє одну чи більше подій. Нарація традиційно відрізняється від опису (дескрипції) і від коментаря, але зазвичай включає їх у себе;

2) утворення наративу; розповідання сукупності ситуацій і подій;

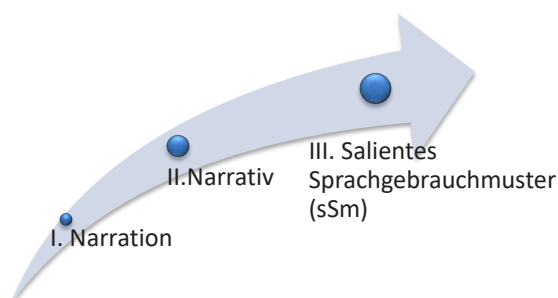
3) розповідання; за термінологією Ц. Тодорова, нарація є репрезентацією як розповідання для показу;

4) дискурс, у термінології Ж. Рікардо: нарація і фікція співвідносяться як дискурс до розповіді [17, с. 58].

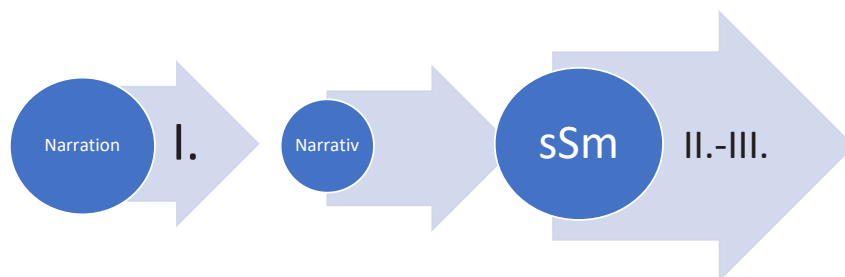
Наратив [narrative] же – це розповідання (як продукт і як процес, об'єкт і акт, структура і структурація) однієї чи більше дійсних або фіктивних подій, які повідомляються одним, двома чи кількома (більш чи менш явними) нараторами одному, двом або кільком наратованим [17, с. 58]. Цікавою є позиція щодо визначення наративу сучасного німецького дослідника Марселя Кюкельгауза, який вивчав наратив із лінгвістичної перспективи і вважає, що «наратив – це колективна, спільна схема інтерпретації, тобто соціально прийнята модель інтерпретації. Вона проявляється у дискурсі через шаблонну послідовність мовних засобів вираження і є або а) скороченням, тобто згорнутою формою розповіді, або б) фрагментом історії, який з'являється як зразок у дискурсі і таким чином набуває наративного статусу» [18, с. 35]. Тут ідеться про два різні способи, за допомогою яких наратив може з'являтися в дискурсі: у першому випадку – про зведення наративу до певної послідовності мовних засобів вираження, а в другому – про те, що ця послідовність мовних засобів вираження береться з розповіді та реалізується в такий спосіб, що стає наче провідником до формування наративу. Репрезентація наративів у письмовій та усній мові (тобто послідовність мовних засобів вираження) буде називатися тут типовими моделями використання мови (*Salientes Sprachgebrauchmuster*) [18].

Якщо об'єднати в послідовність нарацію, наратив та типові моделі використання мови, то отримаємо таку схему, де *Narration* – це нарація, *Narrativ* – наратив, *Salientes Sprachgebrauchmuster (sSm)* – типові моделі використання мови:

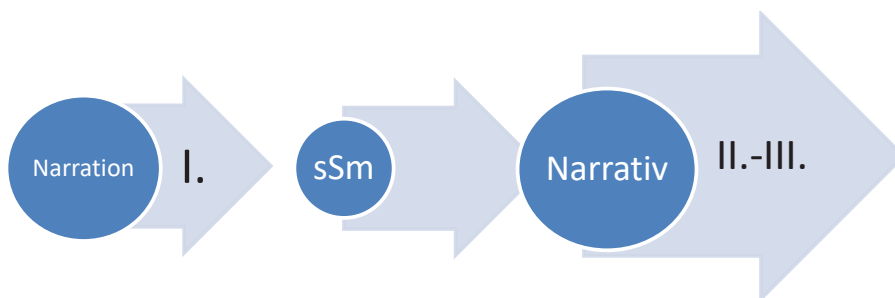
за М. Кюкельгаузом, 2022:

На рисунку поки не показано, що використання типових засобів вираження одночасно активує наратив і, таким чином, викликає певні асоціації, необхідні для творення контексту. Тому цей процес ми можемо показати такою схемою:
за М. Кюкельгаузом, 2022:

Наратив та типові моделі використання мови взаємопов'язані. У цьому разі нарація стає основою, початковим елементом, але наступним кроком у цьому процесі є не трансформація у наратив, а імпліцитний вибір фрагмента або елемента наративу, який, як правило, використовується в певній повторювальній манері, за допомогою чого і створюється оповідь:
за М. Кюкельгаузом, 2022:

Висновки. Отже, є всі підстави зробити висновок про те, що усний наратив сьогодні став предметом вивчення багатьох сучасних гуманітарних наук. Універсальність самої розповіді, або ж наративу, підтверджується студіями відомих вітчизняних та зарубіжних учених, які провадять свої дослідження не тільки у сфері філології, а й є актуальними серед представників багатьох соціально-гуманітарних та природничих дисциплін, як то історія, психологія, правознавство, антропологія та ін. Міждисциплінарність наратології та об'єкта її дослідження – наративу – підтверджується філософською традицією, за якою наративи оприявлюються як механізми організації людського досвіду, локальні в силу історичних шляхів їх сприймання, володіють соціальною інструментальністю та прагматичним потенціалом. У психоаналітичній терапії усні оповіді дають змогу вивчати комунікативно важливі індивідуальні випадки з життя людини для конструювання типових моделей психічних структур. Також необхідно підкреслити лінгвістичний потенціал у дослідженні наративів, які розглядаються як спосіб репрезентації минулого досвіду та є еквівалентами поодиноких мовних актів. У цій же сфері працюють фольклористи та усні історики, проте спільний об'єкт їхніх

досліджень – історії про пережите – стає джерелом для пошуку відповідей на ті чи інші питання в різних площинах: для фольклористів релевантною є сфера антропології культури, де чітко простежуються прояви світогляду та певні типи культур, історики ж шукають відповіді на ті чи інші питання у площині історичного минулого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Папуша І. *Modus ponens*. Нариси з наратології. Тернопіль : Крок, 2013. 259 с.
2. Лабащук О. Натальний наратив і усна традиція: синтактика, семантика, прагматика : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. 320 с.
3. Кузьменко О. Епізод як структурна домінанта фольклорних наративів про Першу світову війну. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2012-2/14.pdf>.
4. Барт Р. Від твору до тексту (переклад Юрка Гудзя). *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів : Літопис, 2001. 832 с.
5. Папуша І. Міжнародна наратологія: проблеми дефініції. *Теорія літератури, компаративістика, україністика: Збірник наукових праць з нагоди сімдесятиріччя доктора філологічних наук, професора, академіка Академії вищої школи України Романа Гром'яка*. *Studia methodologica*. Вип. 19. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 400 с.
6. Єгорова А.В. Теоретико-методологічні засади «нарративного повороту». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов*. 2013. Вип. 10. С. 92–95.
7. Lyotard, J.-F. *The Postmodern Condition*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1983.
8. Brockmeier, J. *Autobiography, narrative and the Freudian conception of life history*. *Philosophy, Psychiatry, & Psychology*. 1983. № 4. P. 175–200.
9. Schmid W. *Elemente der Narratologie*, 2. Aufl. (de Gruyter Studienbuch), Berlin/New York, 2008.
10. Franzosi R. *Narrative Analysis – Or Why (And How) Sociologists Should be Interested in Narrative*. *Annual Review of Sociology*. 1998. Vol. 24. P. 517–554. URL: <https://www.jstor.org/stable/223492>.
11. Lévi-Strauss C. *Structural Anthropology*, trans. Claire Jacobson and Brooke Grundfest Schoepf, New York : Basic Books, 1963.
12. Labov W., Waletzky J. *Oral Versions of Personal Experience: Three Decades of Narrative Analysis // Special Volume of a Journal of Narrative and Life History*. 1997. Vol. 7.
13. Rusen J. *Narrativity and Objectivity in Historical Studies*. URL: www.ruf.rice.edu/~culture/papers/Rusen.html.
14. Давидюк Л. Наративний дискурс усних неказкових оповідань. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. V(39). Issue 143.
15. Гром'як Р.Т. *Літературознавчий словник-довідник*. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 752 с.

16. Martínez, M. Erzählen im Journalismus. In : Klein, Christian/Martínez, Martías (Hrsg.) : Wirklichkeitserzählungen. Felder, Formen und Funktionen nicht-literarischen Erzählens. Stuttgart : Metzler, 2009. P. 179–191.

17. Prince G. A Dictionary of Narratology. Lincoln: University of Nebraska Press, 1989, 126 p.

18. Kückelhaus, Marcel : *Narrative aus linguistischer Perspektive. Eine diskus- und korpusanalytische Untersuchung zu sprachlichen Merkmalen und salienten Sprachgebrauchsmustern*. Heidelberg: Universitätsbibliothek Heidelberg (=Hochschulschrift,), 2002.

REFERENCES

1.Papusha, I. (2013). Modus ponens. Essays in Narratology, 259 p.

2.Labashchuk, O. (2013). Natalnyj naratyv i usna tradyciya: syntaktyka, semantyka, pragmatyka [Natal narrative and oral tradition: syntactics, semantics, pragmatics]: monograph. Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky [in Ukrainian].

3.Kuzmenko, O. (2012). Epizod yak strukturna dominanta folklornyx naratyviv pro Pershu svitovu vijnu [Episode as a structural dominant of folk narratives about the First World War [Electronic resource]. Resume access mode : <https://nz.lviv.ua/archiv/2012-2/14.pdf>. [in Ukrainian].

4.Bart, R. (2001). Vid tvorcu do tekstu (pereklad Yurka Gudzya) [From the work to the text (translation by Yurko Gudz)]. *Antologiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky XX st* [An anthology of world literary and critical thought of the 20th century.]. Lviv: Litopys. 832 p. [in Ukrainian].

5.Papusha I. (2007). Mizhnarodna naratologiya: problemy definiciji [International narratology: problems of definition]. *Teoriya literatury, komparatyvistyka, ukrayinistyka: Zbirnyk naukovyx prac z nagody simdesyatyrichchya doktora filologichnyx nauk, profesora, akademika Akademiyi vyshhoyi shkoly Ukrayiny Romana Gromyaka* [Literary theory, comparative studies, Ukrainian studies: A collection of scientific works on the occasion of the seventieth anniversary of the doctor of philological sciences, professor, academician of the Academy of Higher Education of Ukraine Roman Gromyak.]. *Studia methodologica*. Vol. 19. Ternopil : *Pidruchnyky i posibnyky* [Textbooks and manuals], 400 p. [in Ukrainian].

6.Yehorova A. (2013). Teoretyko-metodologichni zasady «naratyvnogo povorotu» [Theoretical and methodological principles of the "narrative turn"]. *Naukovyj chasopys Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova* [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov]. Vol. 9: Suchasni tendenciji rozvytku mov [Modern trends in language development]. P. 92–95 [in Ukrainian].

7.Lyotard, J.-F. (1983). *The Postmodern Condition*. Minneapolis : University of Minnesota Press.

8.Brockmeier, J. (1997). Autobiography, narrative and the Freudian conception of life history. *Philosophy, Psychiatry, & Psychology*, 4, 175–200.

9. Schmid W. (2008). *Elemente der Narratologie*, 2. Aufl. (de Gruyter Studienbuch), Berlin/New York.
10. Franzosi R. (1998). Narrative Analysis – Or Why (And How) Sociologists Should be Interested in Narrative. *Annual Review of Sociology*. vol. 24. P. 517-554. Mode of access : <https://www.jstor.org/stable/223492>
11. Lévi-Strauss C. (1963). *Structural Anthropology*, trans. Claire Jacobson and Brooke Grundfest Schoepf, New York : Basic Books.
12. Labov W., Waletzky J (1997). Oral Versions of Personal Experience: Three Decades of Narrative Analysis. *Special Volume of a Journal of Narrative and Life History*. Vol.7.
13. Rusen J. *Narrativity and Objectivity in Historical Studies* // Retrieved from www.ruf.rice.edu/~culture/papers/Rusen.html.
14. Davydiuk, L. (2017). Naratyvnyj dyskurs usnyx nekazkovyx opovidan [Narrative discourse of oral non-fiction stories]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V(39), Issue: 143 [in Ukrainian].
15. Hromyak R. (2006). *Literaturoznavchyj slovnyk-dovidnyk* [Dictionary of Literary]. Kyiv : VCz «Akademiya», 752 p. [in Ukrainian].
16. Martínez, Matías (2009). Erzählen im Journalismus. In : Klein, Christian/ Martínez, Matías (Hrsg.) : *Wirklichkeitserzählungen. Felder, Formen und Funktionen nicht-literarischen Erzählens*. Stuttgart : Metzler, 179–191.
17. Prince G. (1989). *A Dictionary of Narratology*. Lincoln: University of Nebraska Press, 126 p.
18. Kückelhaus, Marcel (2022). *Narrative aus linguistischer Perspektive. Eine diskus- und korpusanalytische Untersuchung zu sprachlichen Merkmalen und salienten Sprachgebrauchsmustern*. Heidelberg: Universitätsbibliothek Heidelberg (Hochschulschrift).